

Latvijas Kareivis: *Otrdiena, 5. marts, 1935*

Latvieši citu tautu starpa.

Prof. F. Balodis. «Lauksaimniecības nedēļa» nolasīts referāts

Sešas dienas nedēļā mēs strādājam un vienu dienu veltījam pārdomām par to, kas ir noticis, kam vēl jānotiek, kas jādara, jo dzīve ir -Iekārtota tā, ka līdzās darbam jāpastāv idejai, ka lī-dzās rūpēm ir bijusi un arī būs dzeja.

Ja mēs vakardien un šodien esam veltījuši darba jautājumiem, tad šo pēdējo referātu at-ļaujiet veltīt tādiem mirkļiem pagājušos laikos, par ko varam jūsmot, dzeļot.

Dzejnieks Skalbe ir teicis: «Mūžam zili ir Latvijas kalni, mūžam nebija miera zem Latvijas bērziem, mūžam raud kokle par Latvijas kalniem!» — Tas ir brīnišķīgi pareizs un labs Latvijas pagājušo laiku raksturojums. Mūžam zili Latvijas kalni— vai tas nav brīnišķīgs Latvijas dabas raksturojums? Kā vidzemnieks tūliņ iedomājos Zilo kalnu, no kura netālu afracās manas tēva mājas. Cik skaists stāv Zilais kalns kā sargs pār Vidzemes kalniem un lejām! Cik skaisti Zilais kalns stāsta par visu to, kas tā apkaimē Ir noticis gadu simteņiem ilgi.

Atceros savas jaunības dienas, kad kādā Jāņu vakarā mēs ar tēvu atsegtām galvām uzkāpām Zilajā kalnā. Visapkārt atskanēja Jāņu dziesmas . Viena pēc otras iedegās Jāņu ugunis. Šis ugunis stāsta to, ka šinī Jāņu vakarā tauta bija vienota, viengabalaina, un tai bija tikai viena doma — doma par tēvijas mīlestību. Tēvijas mīlestība tad bija stipra.

Ne tikai Vidzemē, bet visā Latvijā ir tādi kalni, no kuriem var pārskatīt apkaimi, atskatīties atpakaļ pagājušos laikos un jūsmot par tiem mirkļiem latviešu tautas vēsturē, kuri mums ir sevišķi dārgi. Vai Zemgalē Tērvete daudz nestāsta, kur kādreiz bija Viesturs, Nameitis? Vai Latgalē Raznas Padebešu kalns mums nerāda plašu apkārtni, kas ir ļoti skaista, kur tāpat Jāņu vakaros iedegas jāņugunis un kur tāpat dzirdamas Jāņu dziesmas.

Ap 2500. gadu priekš Kristus mūsu senči ieradās dienvidrietumu Kurzemē, ar ieročiem rokā iedami uz priekšu, par katru savu soli un par katru pēdu zemes samaksādami asinīm. Ap Kristus dzimšanu viņi ieņēma arī Zemgales augš-zemi, un, virzīdamies uz ziemeļiem un pāriedami Daugavu ap 100. gadu pēc Kristus, iekaroja arī visu Dienvidvidzemi un Latgali līdz Dzelzavai, Raunai, Rēzeknei, bet ap 850. gadu ieguva visu Latvijas terriitorii.

Mūsu senči to darīja ne kāda nieka prieka dēļ, bet zinādami iemeslus, kāpēc tas bija jādara. Latvijā nav kalnu, kas būtu bagāti metāliem, bet ne tikai bagātajā Zemgalē, arī citās Latvijas provincēs ir zeme, kur varēja ļoti labi nodarboties ar laukkopību. Latvietis visu savu mūžu ir bijis zemkopis — jau no seniem laikiem, jau no trešā gadu tūkstoša priekš Kristus. Latvijā bija brīnišķīgi meži un pļavas. Te varēja nodarboties arī ar biškopību. Medus un vaski bija vērtīga turgus prece, kuru pārdodot varēja iegūt to, kā mūsu zemei trūka. Latvijā bija daudz mežu. Loti dzīvi tirgojās ar zvērādām. Pēti-jumi mūsu pilskalnos liecina, ka zeme bija derīga lopkopībai. Arī ar lopkopību latvieši nodarbojušies jau senatnē.

Lielas laivas, pildītas ražojumiem, pa upēm ir peldējušas uz leju, kur atradās seno laiku ostas, no kurām varēja preces eksportēt uz Austrumiem, uz Kriviču apgabaliem, uz ziemeļiem, uz somu-ugru cilšu zemēm, uz Lietuvu, uz Gotzemi un zviedriem. Neaizmirsīsim arī to, ka Kursā varēja

dabūt dzintaru, par ko jau trešā un ceturtnā gadu simtenī pēc Kristus dzimšanas sveš-nieki kuršiem maksāja lielu naudu, bronzas monētas, Romas Imonētas. Es gribētu atgādināt, ka Vidzemē, Gaujas senajā gultnē pie Siguldas ir atrastas senu laivu atliekas. Tāpat arī pie Burtnieku ezera ir Izraktas ļoti lielas laivas paliekas. Zviedrijā ir uzglabājies kāds rūnu akmenis, kas stāsta par to, kas noticis ap 1000. gadu pēc Kristus. Latvijā vairākās vietās atrasti sudraba stienīši, svaru kausi, atsvari, kā arī arābiešu un Biances monētas. Sviri un svaru bumbiņas stāsta, ka seniem latviešiem ir bijuši sakari ar austrumiem. Sudrabs, it sevišķi pēc 800. gada pēc Kristus, ticis eksportēts no austrumiem uz rietumiem. Vēl 1933. gadā Rīgā pieminekļu valdē mums atnesa kādu sudraba noguldījumu, kas atrasts Lejas Lepjos, Vestienas pagastā. Tas attiecas uz 5. gadu simteni pēc Kristus. Tā ir brīnišķīga sudraba kakla rota, ārkārtīgi vērtīga prece senos laikos. Tas pierāda, ka jau ap 800. gadu pēc Kristus un vēl agrāk ir bijuši sakari ar austrumiem — kaut kas uz turieni pārdots, un sudrabs, kas bija vajadzīgs mūsu zemei, ievests. 1933. gadā mēs izdarījām izrakumus netālu no Rīgas, iepretim Doles salai Daugmales pilskalnos. Mums izdevās atrast kādu tirdzniecības centru, kur bijusi dzīva kustība, kas izveidojusies jau sākot ar Kristus dzimšanu un beidzot ar tiem laikiem, kad mūsu zemē sāka valdīt bīskaps un ordenis. Te izdevās atrakt lietiņas, kas importētas no austrumiem un rietumiem, starp tām daudz monētu, rotas lietas, darinātas arī no sudraba. Atrastas arī no kaula tirinātas ķemmes un mazas lāpstiņas. Arī ziedi ārstniecības līdzekļiem ievesti Lielais tirdzniecības centrs Zemgalē rāda, ka jau sen ir bijuši sakari ar visattālākām zemēm. Arī Koknese, Aizkraukle, Lielvārde un Jersika ir bijuši tādi paši tirdzniecības centri Daugavas krastos. Ja sastāda karti par to, kādas monētas un no kura laika tās atrastas, tad ir iespējams noskaidrot seno tirgu ainu, sakarus, kas latviešiem bijuši ar citām zemēm. Latvijā ir atrastas arābiešu monētas, kas attiecas uz laiku no 745. līdz 1014. gadam. Tās kaldinātas Samarkandā, Taškentā, Bucharā un Bagdadā. Ir atrastas arī Biances monētas no 868. līdz 1014. g., tāpat arī anglosakšu un auglodānii monētas no 804. g. līdz 1040. gadam, kā arī vācu no 82}. līdz 1180. gadam, bet arī no vēlākiem laikiem, kuras kaldinātas Utrechta, Ķelnē, Magdeburgā, Dortmundē, Trirā, Strasburgā un citur. Lūk, ar šīm zemēm latviešiem senos laikos jau bijuši sakari.

Sevišķi dzīvi latviešu zemju tirdznieciskie sakari ar citām zemēm bijuši sākot ar 7. gadu simteni pēc Kristus un līdz 13. gadu simtenim, jo tanī laikā plaši lietoja Daugavas-Volgas un Daugavas-Dnepras tirdzniecības ceļus. Tas bija laikmets, kad Zemgalē izveidojās Zemgales osta Lielupes līdzenumā un arī Jūrpils (tagadējā Grobiņa). No šī laikmeta uzglabājies liels skaits senlietu Daugmales pilskalnā, par ko tikko stāstīju. Par tirdzniecības centriem, kas Daugavas krastos bijuši, liecina arī Zviedrijā atrastie rūnu akmeni.

1929. un 1930. gadā izdarījām izrakumus Grobiņas apkaimē, kur atradām interesantas lietas. 10. gadu simtenī Egila Skalagrimesona teika stāsta par dāņu un zviedru tirgu Kursā. Sirojuši un arī laupījuši. Tas tā viduslaikos darīts ne tikai mūsu zemē, bet visur. Chronists Indriķis stāsta par kuršu, sirojumiem Dānijā un Zviedrijā pat vēl 13. gadu simtenī. Vai tad drošsirdīgie zemgaļi nebūtu rīkojušies tāpat kā kurši? Daugmales pilskalns atrodas tādā vietā, kur Daugavā bija krāces, kur vienā vienīgā vietā varēja pārbrlst upei. Tur Ierikots cietoksnis, kura uzdevums bija uomuitot kuģus, kas gribēja tikt garām. Laikam taisni tāpēc Polockas kņazi 1106. gadā nāca uz Zemgali, centās to iekarot un cietoksni iznīcināt Zemgaļi polockiešus uzvarēja, 9000 krievu kaujā krita un tikai nedaudzi atgriezās atpakaļ uz Polocku.

Ja Skalbe savā dzejolī saka, ka varoņu gars nekad nerims, kā nerimst Daugavas krāces, tad es gribētu teikt, ka vislabāk to varbūt varētu teikt par zemgaļiem. Tanīs laikos, kad mūsu zemei uzmācās visādas bargas varas, latviešu tauta nebija apvienota. Latgali un sēļi, zemgaļi un kurši gan kādreiz gāja arī kopā, bet kādreiz savā starpā arī strīdējās. Lūk, tas bija iemesls, kāpēc mūsu senās ciltis viena pēc otras krita. Visilgāk turējās zemgaļi. 1260. gadā kaujā pie Durbes viņi uzvarēja ordeni. 1279. gadā Nameiķis atkaroja vāciešu izbūvēto cietoksni pie Tērvetes. 1287. g. Nameiķis saorganizēja Helu karaspēku, lai ietu uz Rīgu un iekarotu šo latviešu zemes stūri. 26.

martā tur krita pats ordeņa mestrs Vilenklns līdz ar daudziem bruņiniekiem Tikai 1390. gadā spēki bija Izsīkuši, vienības nebija, un Nameiķis ar 100.000 zemgaļiem, kā stāsta chronika, bija spiests atstāt savu zemi un doties uz Lietuvu, lai nebūtu jāpadodas svešam jūgam.

Sveštautiešus visvairāk ir pievilcis ērtais, labais satiksmes ceļš — Daugava un viss tas, kas ir atradies viņas krastos. Daugava mums it nesusi laimi un arī nelaimi, jo pēc Daugavas ir tīkkojušas daudzas tautas, daudzi mūsu kaimiņi. Latvieši paši Daugavu ieguva karā ap 100 gadu pēc Kristus dzimšanas. Ap 500. gadu pēc Kristus dzimšanas kāda gotzemiešu kolonija centās nostiprināties Daugavas krastos un iekarot arī bagāto Zemgali, Par šiem kariem, par šo cīņu liecina lielie Ieroču noguldījumi, kas atrasti Zemgalē _ Koku muižā, Kalna muižā, Vecmokās un Līgotnēs. Atrasts līdz 1000 ieroču vienā vietā.

Ap 600. gadu pēc Kristus dzimšanas mēs redzam austrumos parādāmie slāvus. Līdz ar to iesākās arī viņu ekspansija uz rietumiem, uz latviešu zemēm pie Daugavas.

Zviedru karaļi jau 7. gadu simtenī sāka censties iegūt Kursu. Zviedrijas karalis Ivars ap 650. gadu gribēja gūt uzvaru. Ar milzīgu karaspēku 855. gadā zviedru karalis Olais nāca šurp, lai vispirms iekarotu kuršus. Abas lielās kuršu pilsētas — Jūrpils un Apule krita. 1106. gadā Polockas kņazi centās iekarot Zemgali. 13. gadu simtenī vāci nāca nevis lai izplatītu kristīgo ticību, bet sakarā ar saimnieciskiem plāniem, lai nodibinātu savu koloniju, ar kuras palīdzību varētu labāk tirgoties. — Uz Daugavu nāca arī Jānis Briesmīgais ar saviem kara pulkiem; tāpat arī poļi. Zviedri 17. g. s. centās te nostiprināties. Daugavas un mūsu mīļās dzimtenes dēļ beidzot šurp nāca arī lielā Krievija.

Es domāju, ka tik ilgi, kopš dzīva ir latviešu tauta, viņa ir sapratusi Daugavas lielo nozīmi. Pazaudēt Daugavu latviešiem nozīmē pazaudēt savu brīvību, savu neatkarību.

Toreiz, vecos laikos, kad ordenis un bīskaps ieguva varu mūsu zemē, mēs cīņu-pazaudējām tāpēc, ka mums nebija vienprātības. Tagad, es gribētu teikt, mums vienprātība ir. Tas dod mums pārlicību, ka Daugava mūžam būs mūsu un latviešu zeme mūžam būs latviešu tautas mantojums un īpašums.

Mēs vecos laikos, kad cīņas bija sevišķi populāras, dažkārt varbūt arī vajadzīgas, esam cīnījušies bieži vien pret saviem tuvākiem kaimiņiem — pret igauņiem, lietavjiem, zviedriem un dāņiem. Diemžēl ir bijis arī tā, ka dažkārt viena otra latviešu cilts ir palīdzējusi ienaidniekam uzvarēt kādu kaimiņu. Turpmāk tas tā vairs nedrīkst notikt. Ja gribam palikt Baltijas jūras krastos un savu zemi paturēt, tad mums jāiel roku rokā ar mūsu tuvākiem kaimiņiem. Tikai tad mūsu zeme paliks mūsu, Baltijas Jūra būs mūsu rīcībā un skaistā osta pie Baltijas jūras — Rīgas osta — mūžam Izpildīs to lielo uzdevumu, ko tā izpilda un kuram tā ir lemta.»